

Sygn. akt II UK 403/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku P. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 listopada 2016 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 5 lutego 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. uchyła zaskarżony wyrok i oddała apelację,**
- 2. zasądza od P. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddziału w G. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 stycznia 2014 r. organ rentowy odmówił P. S. prawa do emerytury pomostowej.

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2014 r. Sąd Okręgowy w G. oddalił odwołanie ubezpieczonego od powyższej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, że P. S. urodził się 14 listopada 1956 r., udowodnił 37 lat, 11 miesięcy i 5 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 7 lat, 1 miesiąc i 1 dzień pracy w szczególnych warunkach. Ubezpieczony nie pozostaje w stosunku pracy. W okresie od 5 października 1981 r. do 15 listopada 2005 r. ubezpieczony zatrudniony był w „D.” SA w G. na stanowisku lekarza okrętowego. Ubezpieczony był członkiem załogi statku rybackiego, nie wykonywał jednak pracy rybaka morskiego. Do jego obowiązków należało udzielanie szeroko pojętej pomocy medycznej - nadzór zdrowotny nad załogą, udzielanie pomocy lekarskiej, nadzór sanitarny nad pomieszczeniami kuchennymi, magazynami żywności, sanitariatami, nadzór nad pobieraną wodą pitną, wykonywanie badań profilaktycznych. Przy dużym obciążeniu pracą kapitan zlecał ubezpieczonemu prace przy przetwórstwie.

Sąd Okręgowy, uznając odwołanie za bezzasadne, przywołał orzecznictwo Sądu Najwyższego i wskazał, że nie jest uprawnione przyjęcie założenia, że wszyscy pracownicy wchodzący w skład załogi morskiego statku rybackiego wykonują pracę w tych samych ciężkich i szkodliwych dla zdrowia warunkach. Inna jest specyfika pracy i zagrożenia osoby pracującej w pełnym wymiarze w służbie pokładowej, na stanowisku rybaka czy rybaka przetwórstwa - od specyfiki pracy lekarza okrętowego, którego „zadaniem pierwotnym jest udzielanie pomocy medycznej, nadzorowanie stanu zdrowia członków załogi, nadzorowanie pracy szpitala utworzonego na statku lub zaopatrzenia medycznego, a dopiero wtórnie - po wykonaniu zadań wynikających z tego stanowiska - biorącego udział w połowie lub przetwórstwie ryb na statku i to jedynie przy spiętrzeniu się tego typu zadań”.

Na skutek apelacji ubezpieczonego, Sąd Apelacyjny, wyrokiem z dnia 5 lutego 2015 r., zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i przyznał P. S. prawo do emerytury pomostowej od 1 grudnia 2013 r.

Sąd odwoławczy wskazał że kluczowe jest ustalenie, czy ubezpieczony, wykonując pracę w „D.” w charakterze lekarza okrętowego, mógł być zaliczony do kategorii rybaków morskich. Stwierdził, że z Układu Zbiorowego Pracy dla Rybaków Morskich, zwłaszcza z załączników, które są dołączone do tego Układu, w których

wymienione są składy załóg na poszczególnych statkach łowczych, zwiadowczych, bazach typu B-67, czy naukowo-badawczych Polskiego Instytutu Rybołówstwa, wynika, że w każdym tych składów załóg występuje lekarz okrętowy. To skłoniło Sąd Apelacyjny do wniosku, że lekarz okrętowy może być zaliczony do kategorii osób określanych jako rybak morski.

Organ rentowy zaskarżył ten wyrok skargą kasacyjną, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego: art. 49 w związku z art. 8, art. 4 pkt 1-5 i 7, art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 965 ze zm.) w związku z punktem 22 załącznika Nr 1 do tej ustawy, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a mianowicie przez przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, że ubezpieczony spełnił wymóg posiadania 10 lat pracy w warunkach szczególnych, uwzględniając okresy pracy wykonywanej w okresie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) „D.” w G. na stanowisku lekarza okrętowego na statku, na którym utworzony był szpital, a także naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c., przez niedokonanie wszechstronnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego przy określeniu pojęcia „pracy rybaków morskich” w odniesieniu do ubezpieczonego zatrudnionego na stanowisku lekarza okrętowego na statku, gdzie zorganizowany był szpital.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie zauważyć należy, że wraz z wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych zrodził się w problem, jak należy rozumieć prace rybaków morskich na potrzeby tego aktu prawnego. Czy chodzi w nim o wszystkich rybaków morskich bez względu na rodzaj stanowiska, na którym wykonywali pracę, czy też istotny jest na gruncie tej ustawy podział na prace wykonywane przez rybaków morskich w służbie pokładowej oraz prace wykonywane przez rybaków morskich w innych służbach (np. mechanicznej, elektrycznej, obsługi chłodzi). Właśnie w tej kwestii doszło do rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 11 czerwca 2013 r., II UK 377/12 (LEX nr 1353964) oraz w wyroku z dnia 14 maja 2014 r., II UK 460/13 (OSNP 2015 nr 4, poz. 55) przyjęto bowiem, że podział ten ma nadal istotne znaczenie. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 maja 2014 r., II UK 460/13 uznał przy tym, że zróżnicowanie kwalifikacji do

uprawnień emerytalnych z tytułu pracy w warunkach szczególnych w zależności od wykonywania pracy rybaka morskiego ujętej w wykazie A lub B załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) ma bezpośrednie i przesądzające znaczenie dla oceny nabycia prawa do emerytury pomostowej, bowiem wykonywanie pracy rybaka morskiego, wymienionej w wykazie A załącznika do tego rozporządzenia, nie stanowi wykonywania pracy rybaka morskiego w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach pomostowych.

Odmienne stanowisko w tej kwestii zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2014 r., III UK 33/13 (OSNP 2015 nr 4, poz. 54), w wyroku z dnia 11 kwietnia 2014 r., III UK 124/13 (OSNP 2015 nr 8, poz. 112), a także w wyroku z dnia 4 lutego 2015 r., III UK 73/14 (LEX nr 1653764). W motywach wyroku z dnia 24 stycznia 2014 r., III UK 33/13, Sąd Najwyższy uznał, że skoro ustawa o emeryturach pomostowych prace rybaków morskich prace w warunkach szczególnych uprawniające do świadczeń przewidzianych ustawą wymienia tylko raz, w punkcie 22 załącznika Nr 1 do ustawy, to zasadne wydaje się przyjęcie, że ustawodawca przyznał prawo do emerytury pomostowej, na warunkach określonych w art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych, pracownikom wykonującym wszystkie prace rybaków morskich bez różnicowania, czy według innych przepisów i wydanych na ich podstawie wykazów resortowych wykonywali oni prace rybaków morskich na określonych stanowiskach i w określonych podmiotach.

Rozbieżności te ostatecznie zostały rozstrzygnięte w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2015 r., III UZP 7/15 (LEX nr 1793677). W uchwale tej Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że członkom załogi statku rybackiego wykonującym prace w służbie pokładowej przysługuje prawo do emerytury pomostowej na podstawie art. 8 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych w związku z punktem 22 załącznika Nr 1 do tej ustawy.

W uzasadnieniu uchwały wskazano, że podstawową kwestią jest konieczność ustalenia zakresu pojęcia prace rybaków morskich, celem odpowiedzi na pytanie, czy wykonywanie pracy rybaka morskiego, wymienionej w wykazie A,

dział VIII, poz. 9 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, stanowi wykonywanie pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, ujętej w punkcie 22 załącznika Nr 1 do tej ustawy. Innymi słowy, czy prawo do emerytury pomostowej, o którym mowa w art. 8 tej ustawy, przysługuje całej załodze statku rybackiego, czy tylko załodze (rybakom) w służbie pokładowej. Prace rybaków morskich zostały bowiem zakwalifikowane jako praca w szczególnych warunkach, zarówno w wykazie A, jak i wykazie B, stanowiących załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., ale przypisanie pracy do danego wykazu różnicuje przesłanki nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym na podstawie przepisów tego rozporządzenia. Wykonywanie prac zawartych w wykazie A uprawnia do nabycia prawa do emerytury przez ubezpieczonego, który osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Z kolei, wykonywanie pracy wymienionej w dziale IV wykazu B uprawnia do nabycia prawa do emerytury przez ubezpieczonego, który osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 10 lat wykonywał prace wymienione w dziale IV wykazu B. Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie dotyczącym emerytur przyznawanych na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wskazywał zaś, że do wykazu B zostały zaliczone prace rybaków morskich w służbie pokładowej, a do wykazu A prace rybaków morskich w służbie mechanicznej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2011 r., II UK 356/10, LEX nr 901608).

W rozważaniach dotyczących zakresu pojęcia prace rybaków morskich, wymienionej w punkcie 22 załącznika Nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych nie można pominąć tego, że uchwalenie ustawy stanowiło element reformy systemu ubezpieczeń społecznych, której celem było zawężenie grona uprawnionych do emerytur z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przyznawanych na podstawie art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, do sytuacji uzasadnionych rzeczywistą koniecznością

przejścia ubezpieczonego na emeryturę (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 marca 2012 r., II UK 164/11, OSNP 2013 nr 5-6, poz. 62; z dnia 4 września 2012 r., I UK 164/12, LEX nr 128470; z dnia 13 czerwca 2013 r., I UK 13/13, LEX nr 1413490; z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 159/13, LEX nr 1405231). Ustawodawca wyszedł z założenia, że emerytura pomostowa będzie przysługiwała osobom pracującym w najtrudniejszych warunkach, które nie mogą być usunięte przez pracodawcę żadnymi środkami profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej. Wobec powyższego, do uprawnionych do emerytury pomostowej zaliczają się osoby wykonujące konkretne prace, a nie całe grupy branżowe, ponieważ ustawa o emeryturach pomostowych określiła inne kryteria przy konstruowaniu wykazu prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze niż te, którymi kierował się ustawodawca w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r.

W art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych wskazuje się, że prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, mogące z wiekiem z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, stawiające przed pracownikami - mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej - wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. Z tego względu prawodawca pominął w ustawie o emeryturach pomostowych prace w warunkach występowania hałasu, poza pomieszczeniami zamkniętymi, prace w ekspozycji na wibracje miejscową i ogólną itd. Wykaz prac w szczególnych warunkach, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, określa załącznik Nr 1 do tej ustawy, zaś czynniki ryzyka, o których mowa w tym przepisie, związane są z pracami determinowanymi siłami natury i są to prace pod ziemią, prace na wodzie, prace pod wodą, prace na powietrzu (art. 3 ust. 2 pkt 1 ustawy). Z kolei, definicję prac o szczególnym charakterze zawiera art. 3 ust. 3 ustawy, pojęciem tym obejmując prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrożający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób,

zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanej z procesem starzenia się. Wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik Nr 2 do ustawy.

W orzecznictwie przyjmuje się, że wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogłyby obniżyć się z wiekiem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2012 r., II UK 164/11, OSNP 2013 nr 5-6, poz. 62).

Ustawa o emeryturach pomostowych nie zawiera odrębnej definicji prac rybaków morskich. Takiej definicji nie zawierało również rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983 r. ustanawiające warunki nabywania przez ubezpieczonych emerytur z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Z tego względu odwoływano się do zarządzenia nr 24 Ministra – Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach resortu gospodarki morskiej, w tym do jego załącznika nr 1 zawierającego szczegółowe wykazy prac w szczególnych warunkach. Załącznik ten w wykazie A, dział VIII, poz. 9, pkt 1 stanowi, że prace rybaków morskich to prace wykonywane na wszystkich stanowiskach zajmowanych przez członków załogi statku, niezależnie od zatrudniającego ich podmiotu. Natomiast za prace rybaków morskich, o których mowa w wykazie B załącznika do tego zarządzenia, zostały uznane prace wykonywane nie tylko w określonych podmiotach, ale - co istotniejsze - wyłącznie na stanowiskach wymienionych w dziale IV, poz. 4 pkt 1-19, to jest: kapitana, zastępcy kapitana do spraw zwiadu połowowego, starszego oficera, I oficera, II oficera, III oficera, IV oficera, I szypra, II szypra - zastępcy kierownika jednostki, bosmana, starszego rybaka, rybaka, młodszego rybaka, mistrza przetwórstwa rybnego, starszego rybaka przetwórstwa, młodszego rybaka przetwórstwa, starszego rybaka mączkarza oraz na pozostałych etatowych stanowiskach pracy na statku do wykonywania rybołówstwa morskiego, wymienionych w Układzie Zbiorowym Pracy dla rybaków morskich z dnia 17 stycznia 1975 r.

Sąd Najwyższy w wyrokach: z dnia 26 maja 2011 r., II UK 356/10 (LEX nr 901608), z dnia 11 czerwca 2013 r., II UK 377/12 (LEX nr 1353964), z dnia 14 maja 2014 r., II UK 460/13 (OSNP 2015 nr 4, poz. 55) przyjął, że posłużenie się resortowym wykazem stanowisk jest uzasadnione, gdy dany rodzaj prac został wymieniony w obu wykazach załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. jedynie ogólnie, bez wskazania jakiegokolwiek kryterium zakwalifikowania go do jednego z wykazów. Stąd do wykazu B zostały zaliczone prace rybaków morskich w służbie pokładowej, a do wykazu A prace rybaków morskich w służbie mechanicznej, zgodnie z podziałem wynikającym z § 58, § 62 ust. 1 i § 64 ust. 3 rozporządzenia Ministra Żeglugi z dnia 30 października 1971 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych członków załóg polskich statków morskich, § 54, 58 i 61 ust. 3 rozporządzenia Ministra - Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 17 sierpnia 1983 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych członków załóg polskich statków morskich, § 26, 27, 30 i 31 rozporządzenia z dnia 23 maja 1992 r. Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie kwalifikacji zawodowych i składu załóg polskich statków morskich, § 38 i § 49 rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 24 sierpnia 2000 r. w sprawie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, pełnienia wacht oraz składu załóg statków morskich o polskiej przynależności, § 42 i 54 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 lutego 2005 r. w sprawie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych marynarzy (Dz.U. Nr 47, poz. 445 ze zm.). Obecnie podział ten nadal utrzymany został w przepisach rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 7 sierpnia 2013 r. w sprawie wykształcenia i kwalifikacji członków załóg statków morskich (Dz. U. z 2013 r., poz. 937). W Dziale IV tego rozporządzenia określone zostały niezbędne kwalifikacje umożliwiające uzyskanie świadectwa rybaka rybołówstwa morskiego, które nawiązują do stanowisk zajmowanych przez rybaków morskich w służbie pokładowej (§ 56-64), podobnie jak regulujące te kwestie wymienione powyżej rozporządzenia, w tym obowiązujące w dacie wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 lutego 2005 r. w sprawie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych marynarzy.

Tym samym, na podstawie wyżej wymienionych przepisów, prawodawca konsekwentnie różnicuje prace członków załogi statku rybackiego na prace w

służbie pokładowej oraz na prace w służbie mechanicznej, a kwalifikacje zawodowe do wykonywania pracy rybaka morskiego powiązane są wyłącznie ze stanowiskami w służbie pokładowej. Tylko służba pokładowa, stosownie do treści § 8 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., umożliwia ubezpieczonym nabycie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach po wykazaniu 10 lat pracy na stanowiskach wymienionych w zarządzeniu nr 24 Ministra – Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach resortu gospodarki morskiej oraz osiągnięciu wymaganego wieku 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn. Identyczne przesłanki nabycia prawa do emerytury określone są w art. 8 ustawy pomostowej, zgodnie z którym emerytura pomostowa przysługuje pracownikowi, który spełnił warunki określone w art. 4 pkt 1, 4-7 oraz osiągnął wiek wynoszący co najmniej 50 lat dla kobiet i co najmniej 55 lat dla mężczyzn oraz ma okres pracy w szczególnych warunkach wymienionej w pkt 20, 22 (prace rybaków morskich) i 32 załącznika Nr 1 do ustawy, wynoszący co najmniej 10 lat. Analiza powyższych przepisów wskazuje, że warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury pomostowej przez ubezpieczonych wykonujących prace rybaków morskich są tożsame z warunkami nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, wymienionymi w § 8 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. A zatem, mając na uwadze wykładnię celowościową i historyczną, za prace rybaków morskich ujętą w pkt 22 załącznika Nr 1 ustawy o emeryturach pomostowych należy przyjmować prace rybaków morskich w służbie pokładowej, a nie prace wykonywane na wszystkich stanowiskach zajmowanych przez pracowników wpisanych na listę członków załogi statku rybackiego. Gdyby przyjąć, że zakresem pojęcia prace rybaków morskich, ujętej w pkt 22 załącznika Nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, objęci są rybacy morscy, zarówno w służbie pokładowej, jak i mechanicznej, to oznaczałoby to, że ustawodawca sprzecznie z celem reformy systemu ubezpieczeń społecznych, rozszerzyłby uprawnienia umożliwiające nabycie prawa do emerytury w porównaniu z dotychczasowymi, które określone są na podstawie przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Wskazać należy, iż różnicując warunki nabywania prawa do emerytury na podstawie przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w zależności od wykonywania przez

ubezpieczonych prac wymienionych w wykazie A oraz wykazie B, prawodawca kierował się przede wszystkim stopniem uciążliwości i szkodliwości prac w szczególnych warunkach. Objęcie pojęciem rybaka morskiego również rybaków, którzy nie pracują w służbie pokładowej powodowałoby zatem, że wykonywane przez całą załogę statku rybackiego prace charakteryzowałyby się tym samym stopniem uciążliwości i szkodliwości, a takiego wniosku, mając na uwadze rodzaje prac wykonywanych na statku rybackim, wyprowadzić się nie da.

Ustalając zakres pojęcia prace rybaków morskich, o którym mowa w ustawie o emeryturach pomostowych, Sąd Najwyższy w składzie powiększonym uznał ponadto, że nieuprawnione jest odwoływanie się do wykładni językowej, w tym do potocznego, językowego znaczenia terminu rybak morski, ani do definicji zamieszczonej w art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 2 maja 1991 r. o pracy na morskich statkach handlowych, w myśl której marynarzem lub rybakim jest osoba posiadająca morskie kwalifikacje zawodowe, stwierdzone zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o bezpieczeństwie morskim (obecnie na podstawie ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim; jednolity tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 611) oraz definicji rybaka morskiego zawartej w art. 3 lit. b rozporządzenia Rady /WE/ nr 1198/2006 z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rybackiego. Ukształtowanym poglądem w orzecznictwie i doktrynie jest, że zasada pierwszeństwa wykładni językowej nie powinna prowadzić do wniosku, iż interpretatorowi wolno jest całkowicie ignorować wykładnię systemową i funkcjonalną. Może się bowiem okazać, że sens przepisu, który wydaje się językowo jasny, okaże się wątpliwy, gdy go skonfrontujemy z innymi przepisami lub weźmiemy pod uwagę cel regulacji prawnej. Przyjęcie wykładni językowej pojęcia rybak morski umożliwiłoby całej załodze statku, w tym rybakom w służbie mechanicznej, elektrycznej, kucharzom nabycie prawa do emerytury pomostowej po przepracowaniu 10 lat pracy w tych warunkach, co prowadziłoby do nieuzasadnionego rozszerzenia dotychczasowych uprawnień ubezpieczonych.

Końcowo Sąd Najwyższy w powiększonym składzie zauważył też, że wbrew odmiennemu stanowisku wyrażonemu przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 kwietnia 2014 r., III UK 124/13, ustawodawca nie pozbawił rybaków w służbie

mechanicznej prawa do emerytury pomostowej. Ustawa o emeryturach pomostowych za prace w szczególnych warunkach uznaje w pkt 23 załącznika Nr 1 także prace na statkach żeglugi morskiej, a ustawa z dnia 18 września 2001 r. – Kodeks morski (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 758 ze zm.) w art. 2 § 1 stanowi, że statkiem morskim jest każde urządzenie pływające przeznaczone lub używane do żeglugi morskiej, zwane dalej statkiem. Kodeks morski stosuje się do morskich statków handlowych. Natomiast zgodnie z art. 3 § 2 Kodeksu morskiego morskim statkiem handlowym jest statek przeznaczony lub używany do prowadzenia działalności gospodarczej, a w szczególności do: przewozu ładunku lub pasażerów, rybołówstwa morskiego lub pozyskiwania innych zasobów morza, holowania, ratownictwa morskiego, wydobywania mienia zatopionego w morzu, pozyskiwania zasobów mineralnych dna morza oraz zasobów znajdującego się pod nim wnętrza Ziemi. A zatem ustawodawca w ustawie o emeryturach pomostowych nie pozbawił pozostałych członków załogi statku rybackiego uprawnień do tego świadczenia, umożliwiając zakwalifikowanie wykonywanej przez nich pracy jako „prace na statkach żeglugi morskiej”, o czym stanowi pkt 23 załącznika Nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych. Oznacza to, że przyznano im uprawnienia emerytalne po spełnieniu tożsamyh warunków, jakie wynikały z rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., czyli po osiągnięciu wieku 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz wykazania wymaganego 15 letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela ten pogląd. Biorąc pod uwagę przedstawioną wyżej wykładnię użytego w pkt 22 załącznika Nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, pojęcia „prace rybaków morskich”, Sąd Najwyższy w obecnym składzie uznaje więc, że tylko prace rybaków morskich wykonywane w służbie pokładowej mogą zostać uwzględnione przy ustalaniu prawa do emerytury pomostowej, o której mowa w art. 8 (bądź art. 49 w związku z art. 8) ustawy o emeryturach pomostowych. Są to zaś wyłącznie prace wymagające stałego (w czasie wykonywania obowiązków służbowych) przebywania na pokładzie statku przeznaczonego do połowu ryb, bezpośrednio związane z kierowaniem tym statkiem (jego przemieszczaniem się po morzu) oraz realizowane również na pokładzie tego statku prace bezpośrednio związane z połowem ryb. Prace

pozostałych członków załogi, choćby w nazwie ich stanowiska znalazło się określenie „rybak morski”, którzy nie pracują w służbie pokładowej, mogą być natomiast uznane za pracę w szczególnych warunkach, jednakże jako „prace na statkach żeglugi morskiej”, wymienione w poz. 23 załącznika Nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych. Ich wykonywanie (przez okres 15 lat) będzie więc uprawniać do emerytury pomostowej, ale tylko tej, o której mowa w art. 4 (lub art. 49 w związku z art. 4) ustawy o emeryturach pomostowych.

W związku z tym brak podstaw, aby uznać, że wykonywanie pracy lekarza okrętowego można zakwalifikować jako pracę wymienioną pod poz. 22 załącznika Nr 1 ustawy o emeryturach pomostowych.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 98 k.p.c. w związku z § 11 ust. 2 w związku z § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.) – w brzmieniu obowiązującym do 31 lipca 2015 r.

r.g.